

Vicențiu-Răzvan Gherghe

Măsurile asigurătorii în procesul penal

Editura
Stamangiu
2025

CAPITOLUL AL XIV-LEA. CONTESTAREA MĂSURILOR ASIGURĂTORII

Cea mai importantă dintre garanțiile conferite de lege titularului unui bun indisponibilizat în procesul penal o reprezintă posibilitatea legală recunoscută acestuia de a supune, pe calea unei contestații, legalitatea și/sau temeinicia instituirii și/sau aplicării unei măsuri asigurătorii (sechestrul ori oprirea) controlului judiciar exercitat, după caz, de un judecător de drepturi și libertăți, de judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară sau de instanța penală ierarhic superioară^[1].

Secțiunea 1. Distincția dintre contestarea și ridicarea măsurilor asigurătorii

O operațiune prealabilă extrem de importantă o constituie calificarea juridică a unei cereri formulate în materia măsurilor asigurătorii, cu care sunt învestiți judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată.

Determinarea calificării juridice a unei astfel de cereri este esențială atât din perspectiva determinării competenței funcționale a organului judiciar care o va soluționa, cât și din perspectiva procedurii de soluționare.

Astfel, *nu trebuie confundată instituția contestării unei măsuri asigurătorii cu cea a ridicării*^[2] (sau a revocării^[3]) acesteia pe parcursul procesului penal.

^[1] În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a arătat că, deși art. 1 din Protocolul nr. 1 nu conține cerințe procedurale explicite, acesta impune totuși ca legislația internă să prevadă o protecție juridică împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice și că orice interferență cu proprietatea bunurilor trebuie să fie însoțită de anumite garanții procedurale (a se vedea C.E.D.O., cauza *Capital Bank AD c. Bulgariei*, nr. 49429/99, hot. din 24 noiembrie 2005, parag. 134, <https://hudoc.echr.coe.int>); în același sens, s-a arătat că, „deși art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție nu prevede garanții procedurale explicite, unui reclamant care se plânge de o ingerință în dreptul său de a se bucura liniștit de bunurile sale trebuie să i se ofere oportunitatea de a-și prezenta cazul autorităților competente pentru a putea contesta în mod eficient măsurile adoptate împotriva sa”, iar „o ingerință în drepturile prevăzute de art. 1 din Protocolul nr. 1 nu poate avea, prin urmare, nicio legitimitate în absența unor proceduri contradictorii care să respecte principiul egalității armelor, permițând discutarea aspectelor importante pentru rezultatul cauzei. Pentru a se asigura că această condiție este îndeplinită, procedurile aplicabile ar trebui luate în considerare dintr-un punct de vedere general” (C.E.D.O., cauza *Georgeta Iordăchescu c. României*, citată mai sus, parag. 40); în același sens, C.E.D.O., cauza *Wellane Limited c. României*, nr. 9616/14, hot. din 12 octombrie 2021, parag. 30, <https://hudoc.echr.coe.int>.

^[2] Ridicarea măsurii asigurătorii pe parcursul procesului penal a fost prevăzută prin recente dispoziții ale art. 250² CPP, care, deși vizează verificarea periodică din oficiu de către organul judiciar penal a măsurilor asigurătorii, este aplicabilă, de îndată, în toate cazurile în care au dispărut împrejurările care au stat la baza temeiniciei și legalității instituirii acestora, urmând a fi ridicate din oficiu sau la cererea persoanei interesate.

^[3] Deși produc aceleași consecințe juridice (încetarea pentru viitor – *ex nunc* – a efectelor juridice ale măsurii), în cuprinsul art. 250² CPP legiuitorul a adoptat o terminologie greșită,

Prin contestația împotriva unei măsuri asigurătorii, suspectul, inculpatul sau orice persoană interesată contestă valabilitatea acestei măsuri procesuale, învestind judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată cu *verificarea temeiniciei sau legalității instituirii sau aplicării ei*^[1], urmărind desființarea totală sau parțială a actului procesual^[2] ori procedural^[3] prin care a fost instituită sau aplicată.

Prin intermediul cererii de ridicare (sau revocare) a unei măsuri asigurătorii, suspectul, inculpatul sau orice persoană interesată – *fără a pune în discuție legalitatea sau temeinicia măsurii asigurătorii*^[4] – solicită *exclusiv eliberarea bunului de sub efectul acestei măsuri procesuale*, ca urmare a intervenirii unor împrejurări ulterioare instituirii și aplicării sale valabile, care nu mai justifică menținerea ei^[5].

folosind în mod defectuos noțiunea de „ridicare” a măsurilor asigurătorii în loc de cea de „revocare” a acestora, cum ar fi fost corect.

^[1] Viciile de netemeinicie și/sau nelegalitate se raportează la momentul instituirii sau aplicării măsurii asigurătorii.

^[2] Ordonanță, încheiere, sentință sau decizie.

^[3] De regulă, procesul-verbal de aplicare a sechestrului.

^[4] Sub vechiul Cod de procedură penală s-a apreciat că cererea prin care se solicită ridicarea sechestrului asupra unor bunuri în vederea valorificării lor pentru acoperirea prejudiciului, formulată pe calea unei plângeri împotriva măsurii asigurătorii potrivit art. 168 CPP 1968, trebuie respinsă ca inadmisibilă, întrucât contestarea măsurii asigurătorii poate viza doar critici de nelegalitate a acesteia, iar nu și de oportunitate a sa (C. NICULEANU, *Considerente referitoare la posibilitatea și limitele contestării sechestrului asigurător instituit în vederea asigurării reparării pagubei cauzate prin săvârșirea infracțiunii*, în *Dreptul* nr. 8/2009, p. 184-189).

^[5] În practica judiciară s-a arătat că prin procedura prevăzută la art. 250 CPP se aduc critici de legalitate asupra deciziei de instituire a unei măsuri asigurătorii, în timp ce instituția ridicării măsurii asigurătorii este o procedură simetrică celei de instituire, fundamentată pe criterii de oportunitate intervenite ulterior, de exemplu, plata integrală a prejudiciului, când menținerea măsurii asigurătorii instituite în vederea reparării pagubei nu se mai justifică (Trib. București, s. I pen., înch. JDL din 28 noiembrie 2017, dosar nr. 43182/3/2017, nepublicată). Deși pertinentă în privința distincției dintre contestarea și ridicarea unei măsuri asigurătorii, motivarea judecătorului de drepturi și libertăți este deficitară, întrucât ridicarea unei măsuri asigurătorii nu este fundamentată pe „criterii de oportunitate intervenite ulterior”, ci pe existența unor împrejurări intervenite ulterior instituirii acesteia de natură a elimina una dintre condițiile de legalitate care au stat la baza dispunerii ei (de exemplu, repararea pagubei pentru care a fost instituită măsura asigurătorie) și care trebuie să se mențină pe parcursul producerii efectelor sale juridice; în fața unor împrejurări de această natură, organul judiciar nu mai poate aprecia cu privire la „oportunitatea” menținerii măsurii asigurătorii, ci trebuie să o ridice în mod obligatoriu, pentru a nu aduce atingere în mod nejustificat dreptului de proprietate asupra bunului indisponibilizat. Recent, instanța supremă a arătat că „obiectul cererii deduse judecății nu îl reprezintă contestația inculpatului împotriva dispoziției de luare a măsurii asigurătorii și a modului de aducere la îndeplinire a măsurii, astfel cum prevăd dispozițiile art. 250 alin. (1) CPP, în mod corect menționând prima instanță că acest moment a fost depășit în cauză, ci reprezintă cererea persoanei față de care s-a dispus instituirea unei măsuri asigurătorii prin care solicită, pe parcursul procesului penal, modificarea sau chiar ridicarea măsurii, pentru motive survenite ulterior luării acesteia. În

De exemplu, cererea de ridicare a sechestrului formulată de adjudecatarul bunului imobil sechestrat, dobândit în procedura de executare silită, trebuie calificată ca o cerere de ridicare (sau revocare) a acestei măsuri procesuale, iar nu ca o contestație întemeiată pe dispozițiile art. 250 și art. 250¹ CPP, petentul nepunând în discuție legalitatea sau temeinicia măsurii asigurătorii, ci solicitând exclusiv ridicarea ori revocarea acestei măsuri, ca urmare a unei împrejurări ulterioare (dobândirea proprietății asupra bunului sechestrat, prin efectul adjudecării).

O astfel de calificare juridică prealabilă este esențială^[1], fiind *de natură a determina competența funcțională a organului judiciar de soluționare a cererii și procedura de*

speță, inculpatul A. a formulat cerere de ridicare a sechestrului asigurător, întrucât de la momentul luării măsurii asupra bunurilor sale și până în prezent au intervenit schimbări, inculpatul dobândind dreptul de proprietate exclusivă asupra imobilului, imobil asupra căruia se instituise sechestrul asigurător prin ordonanța emisă la 29 decembrie 2015 de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, asupra cotei de 1/2 deținute de acesta la momentul luării măsurii asigurătorii. De asemenea, cererea a fost formulată și în considerarea faptului că valoarea acestui imobil (376.605,94 lei valoare de impunere fiscală, respectiv 433.620 de lei stabilită prin raportul de expertiză tehnică) este de natură a garanta repararea pagubei stabilite de organul de urmărire penală la suma de 286.831,99 lei, sumă până la concurența căreia, de altfel, procurorul dispuse măsură în discuție” (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 252 din 10 mai 2019, www.scj.ro). Deși soluția pe fond și motivarea acesteia sunt corecte, credem că în mod greșit instanța supremă a respins ca nefondată, în baza art. 425¹ alin. (7) pct. 1 lit. b) CPP, contestația formulată de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, împotriva încheierii din 12 aprilie 2019 a Curții de Apel București, Secția a II-a penală, prin care s-au dispus ridicarea sechestrului asigurător instituit asupra unor bunuri prin ordonanța din 29 decembrie 2015 de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, precum și menținerea și extinderea sechestrului instituit prin aceeași ordonanță (cu privire la cota-parte din dreptul de proprietate comună) asupra unui bun în integralitatea sa, în urma dobândirii de către inculpat a proprietății exclusive asupra acestuia; întrucât art. 425¹ alin. (1) CPP permite exercitarea căii de atac a contestației „numai atunci când legea o prevede expres”, iar legea procesuală penală nu prevede posibilitatea formulării unei astfel de căi de atac în materia ridicării măsurilor asigurătorii în cursul judecății, credem că instanța supremă ar fi trebuit să respingă, ca inadmisibilă, contestația formulată de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, privind ridicarea măsurilor asigurătorii dispusă prin încheierea din 12 aprilie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală [menționăm că posibilitatea formulării unei contestații este prevăzută, *de lege lata*, doar în procedura de verificare periodică a măsurilor asigurătorii (în cadrul căreia instanța poate dispune și ridicarea unei măsurii asigurătorii), în condițiile art. 250² CPP (intrat în vigoare la data de 28 februarie 2021), text care se completează și cu art. 250¹ din același cod]; totodată, având în vedere că măsura menținerii și extinderii sechestrului asupra unui bun, dispusă prin aceeași încheiere, echivalează, prin elementul de noutate (sechestrul va viza, pentru viitor, bunul în integralitatea sa, iar nu doar cota-parte din dreptul de proprietate asupra acestuia), cu o nouă măsură asiguratorie instituită în faza de judecată, credem că o eventuală critică adusă de inculpat cu privire la legalitatea acestei (noi) măsuri asigurătorii ar trebui valorificată prin intermediul contestației prevăzute la art. 250¹ CPP.

[1] În acest scop, instanța trebuie să pună în discuție calificarea juridică a cererii, solicitând petentului să facă precizările necesare.

soluționare a acesteia (inclusiv termenul în care poate fi formulată^[1]).

Astfel, dacă procesul penal în care a fost instituită măsura asigurătorie se află în faza de urmărire penală, competența de a se pronunța cu privire la cererea de ridicare (sau revocare) a măsurii asigurătorii aparține procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauza penală respectivă^[2], situație în care „eliberarea” bunului de sarcina măsurii asigurătorii se va realiza, în mod direct, ca efect al ordonanței prin care procurorul a dispus în acest sens. În acest caz, ordonanța prin care procurorul s-a pronunțat cu privire la ridicarea (sau revocarea) măsurii asigurătorii poate fi atacată, de persoana ale cărei interese legitime au fost vătămate, doar la procurorul ierarhic superior, în baza art. 339 alin. (1)-(3) CPP.

În schimb, dacă cererea este calificată juridic ca o contestație împotriva instituirii sau aplicării măsurii asigurătorii, iar cauza penală se află în cursul urmăririi penale, competența de soluționare aparține judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond, potrivit art. 250 CPP, acesta urmând să verifice legalitatea și temeinicia măsurii procesuale^[3]. În acest caz, o eventuală

^[1] În timp ce, potrivit art. 250 alin. (1) CPP, contestația împotriva măsurii asigurătorii luate de procuror sau a modului de aducere la îndeplinire a acesteia trebuie formulată, sub sancțiunea decăderii, în termen de 3 zile de la data comunicării ordonanței de luare a măsurii sau de la data aducerii la îndeplinire a acesteia, cererea de ridicare/revocare a unei măsuri asigurătorii poate fi formulată oricând în cursul procesului penal, fiind condiționată (dependentă) de apariția împrejurării ulterioare instituirii măsurii, care impune „eliberarea” bunului de sarcina indisponibilizării.

^[2] În acest sens, în practica judiciară (Trib. București, s. I pen., înch. din 13 noiembrie 2017, dosar nr. 36470/3/2017, nepublicată) s-a calificat cererea petentei ca fiind una de ridicare a sechestrului instituit în faza de urmărire penală (iar nu ca o contestație prevăzută de art. 250 CPP), motiv pentru care s-au dispus scoaterea cauzei de pe rol și trimiterea cererii de ridicare a sechestrului asigurător la Parchetul de pe lângă Tribunalul București, în vederea soluționării ei (cauza aflându-se în faza de urmărire penală).

^[3] În practica judiciară, în mod greșit a fost calificată drept „contestație” împotriva măsurii asigurătorii cererea prin care inculpatul a solicitat ridicarea acestei măsuri ca urmare a achitării integrale de către acesta a prejudiciului reținut în sarcina sa, pentru care a fost instituită măsura asigurătorie; desființând ordonanța de instituire a sechestrului și procesul-verbal de aplicare a acestuia – cu consecința ridicării măsurii –, instanța a motivat în mod eronat că, „față de achitarea totală a prejudiciului, a dispărut necesitatea luării măsurii asigurătorii”, întrucât achitarea prejudiciului avusese loc ulterior instituirii și aplicării (legale) a măsurii asigurătorii, iar nu anterior acestui moment (situație în care măsura ar fi fost într-adevăr nelegală); în consecință, judecătorul urma să califice juridic cererea inculpatului ca o „cerere de ridicare a măsurii asigurătorii”, să scoată cauza de pe rol și să o trimită spre soluționare procurorului care efectua sau supraveghea la acel moment urmărirea penală în cauza respectivă (Trib. București, s. I pen., înch. JDL din 20 decembrie 2016, dosar nr. 44498/3/2016, nepublicată). În schimb, într-o altă cauză, judecătorul de drepturi și libertăți a desființat în mod corect ordonanța prin care procurorul a instituit o măsură asigurătorie în vederea reparării prejudiciului cauzat bugetului de stat prin săvârșirea unei infracțiuni de evaziune fiscală, întrucât, înainte de luarea măsurii asigurătorii, inculpatul achitase integral acest prejudiciu, lipsind astfel una dintre condițiile de legalitate necesare dispunerii măsurii (Trib. București, s. I pen., înch. JCP din 16 februarie 2018, dosar nr. 37180/3/2017, nepublicată).

„eliberare” a bunului de sarcina măsurii asigurătorii se va realiza, în mod indirect, ca efect al desființării ordonanței de instituire a măsurii asigurătorii, iar nu ca efect direct al dispoziției organului judiciar de ridicare sau revocare a măsurii.

Secțiunea a 2-a. Calea de atac ce poate fi exercitată în materia instituirii și aplicării măsurilor asigurătorii

Indiferent de faza procesuală în care este dispusă și de organul judiciar care a instituit-o, dispozițiile art. 250 și art. 250¹ CPP prevăd că *împotriva instituirii și aducerii la îndeplinire a măsurii asigurătorii se poate exercita calea de atac a contestației*^[1].

Ab initio, trebuie precizat că legea procesuală penală prevede calea de atac a contestației doar *împotriva ordonanței procurorului sau a încheierii judecătorului de cameră preliminară ori a instanței de judecată prin care se instituie o măsură asigurătorie* (conduită procesuală activă), generând o ingerință în exercitarea dreptului de proprietate asupra bunurilor indisponibilizate, iar *nu și împotriva celei prin care organul judiciar penal respinge cererea părții civile* de instituire a unei măsuri asigurătorii cu privire la bunurile inculpatului în scopul reparării pagubei cauzate prin săvârșirea infracțiunii (conduită procesuală pasivă), în condițiile art. 249 alin. (6) CPP.

În acest caz, ordonanța prin care procurorul respinge cererea părții civile de instituire a unei măsuri asigurătorii cu privire la bunurile inculpatului în scopul reparării pagubei cauzate prin săvârșirea infracțiunii poate fi atacată *doar cu plângere* la prim-procurorul parchetului sau la procurorul ierarhic superior, în condițiile art. 339 alin. (1)-(3) CPP^[2], iar

^[1] În jurisprudență au existat și cazuri în care ordonanța de instituire a unei măsuri asigurătorii în procesul penal a fost atacată cu „acțiune în anulare” la instanța de contencios administrativ; într-un astfel de caz, în care s-a formulat o cerere de suspendare a ordonanței din 17 februarie 2010, emisă de Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, Serviciul Teritorial Cluj, în dosarul nr. 20D/P/2009, până la soluționarea pe fond a acțiunii în contencios administrativ având ca obiect anularea acestei ordonanțe, instanța a arătat că „acțiunea având ca obiect cererea de suspendare a ordonanței din 17 februarie 2010, emisă în dosarul nr. 20D/P/2009 de către Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, Serviciul Teritorial Cluj, este inadmisibilă, întrucât actele emise în legătură directă cu activitatea de judecată a instanțelor și cu activitatea parchetului nu sunt acte administrative în sensul art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 554/2004” (I.C.C.J., s. cont. adm. și fisc., dec. nr. 4037 din 1 octombrie 2010, www.scj.ro).

^[2] Este de discutat efectul pe care l-ar putea avea infirmarea unei astfel de ordonanțe de către prim-procurorul parchetului sau procurorul ierarhic superior, subsecvent admiterii plângerii împotriva acesteia; fără a nega necesitatea unei asemenea infirmări în anumite cazuri evidente (de exemplu: în cazurile care luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie potrivit legii; partea civilă învederează faptul că inculpatul a început să își înstrăineze bunurile urmăribile, aspect ce rezultă și din probele administrate, impunându-se luarea unei măsuri asigurătorii în vederea garantării reparării pagubei cauzate prin săvârșirea infracțiunii), nu vedem cum își va produce ea efectele juridice în condițiile în care prim-procurorul parchetului sau procurorul ierarhic superior nu poate „obliga” procurorul de caz (care deja și-a expus opinia în cuprinsul ordonanței infirmate) să procedeze la instituirea măsurii asigurătorii, întrucât ar echivala cu o ingerință în activitatea de urmărire penală interzisă de dispozițiile art. 68 alin. (2) din Legea nr. 304/2002 privind organizarea judiciară, iar

încheierea prin care judecătorul de cameră preliminară ori prima instanță de judecată respinge o astfel de cerere de instituire a unei măsuri asigurătorii va putea fi atacată *doar cu apel*, odată cu sentința pronunțată asupra fondului, în condițiile art. 408 alin. (2) și (3) CPP^[1], în timp ce încheierile pronunțate în acest caz de către instanța de apel nu vor mai putea fi atacate cu o cale de atac^[2].

prevederile art. 68 alin. (1) din aceeași lege nu au în vedere dispoziții privind efectuarea unor acte de urmărire penală pe parcursul acestei faze procesuale, ci alte aspecte (de regulă, de natură administrativă) ce țin de activitatea Ministerului Public; fără o dispoziție legală expresă, credem că, *de lege lata*, având în vedere art. 68 alin. (2) din Legea nr. 304/2022, nu poate fi dispusă în acest caz instituirea măsurii asigurătorii de către prim-procurorul parchetului sau procurorul ierarhic superior, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege, subsecvent admiterii cererii părții civile și infirmării ordonanței procurorului de respingere a acesteia.

^[1] De aceea, credem că sub vechiul Cod de procedură penală în mod greșit a fost criticată o soluție corectă a Curții de Apel Galați (prin care s-a arătat că încheierea interlocutorie prin care instanța de judecată a respins cererea unei părți civile de instituire a unui sechestrul poate fi atacată doar împreună cu hotărârea pronunțată asupra fondului, iar nu separat prin recurs, astfel cum a menționat prima instanță, acesta fiind respins ca inadmisibil), autorii susținând că recursul poate fi exercitat nu doar împotriva încheierilor prin care sunt instituite măsuri asigurătorii în faza de judecată, ci și împotriva încheierilor prin care instanța respinge cererea de instituire a unei măsuri asigurătorii formulată de o persoană interesată (G. POTRIVITU, M. APOSTU, *Unele discuții legate de contestarea măsurilor asigurătorii în vechea legislație și în actuala redactare a noului Cod de procedură penală*, în Dreptul nr. 6/2014, p. 197-200).

^[2] În același sens, pronunțându-se cu privire la o excepție de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 250¹ alin. (1) CPP din perspectiva inexistenței unei căi de atac împotriva încheierii prin care se dispune respingerea de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanța de judecată a cererii de dispunere a măsurilor asigurătorii formulate de procuror sau de partea civilă, prin Decizia nr. 280 din 9 mai 2023 (M. Of. nr. 719 din 4 august 2023), Curtea Constituțională a arătat următoarele (parag. 18-26): „În această ipoteză, a nedispunerii măsurilor asigurătorii, nu are loc nicio restrângere a dreptului de proprietate privată al niciunui participant la procesul penal, motiv pentru care soluția și considerentele Deciziei nr. 24 din 20 ianuarie 2016 nu sunt incidente. Mai mult, respingerea cererii de dispunere a măsurilor asigurătorii formulată de procuror sau de către partea civilă, conform art. 249 alin. (1) și, respectiv, alin. (6) din Codul de procedură penală, relevă convingerea judecătorului de cameră preliminară sau a instanței de judecată că bunurilor avute în vedere nu vor fi ascunse, distruse, înstrăinate sau sustrate de la urmărire. Altfel spus, din circumstanțele cauzei nu rezultă indicii care să determine judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată să aprecieze că există riscul ca bunurile în cauză să facă obiectul unei operațiuni de ascundere, de distrugere, de înstrăinare sau de sustragere. *Per a contrario*, respingerea de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanța de judecată a cererii prin care se solicită dispunerea măsurilor asigurătorii, formulată de procuror sau de partea civilă, semnifică existența certă și stabilă a unor bunuri mobile și/sau imobile a căror valoare permite recuperarea pagubei de către partea civilă, executarea pedepsei amenzii și plata cheltuielilor judiciare. De altfel, motivele respingerii cererii prin care se solicită dispunerea măsurilor asigurătorii vor fi arătate de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanța de judecată în cuprinsul încheierii pronunțate în acest sens. Pentru aceste considerente, Curtea reține că nu se impune, în vederea

În faza de urmărire penală, calea de atac a contestației prevăzută de art. 250 alin. (1) CPP vizează doar dispoziția de luare a unei măsuri asigurătorii, iar nu și pe cea de menținere sau ridicare a acesteia cuprinsă în ordonanța de clasare ori de renunțare la urmărirea penală, în temeiul art. 315 alin. (2) lit. a) și art. 318 alin. (8) din același cod,

garantării dreptului de proprietate privată, reglementarea de către legiuitor a unei căi de atac împotriva încheierilor prin care sunt respinse cererile prin care se solicită luarea măsurilor asigurătorii promovate de procuror sau de partea civilă, similară contestației prevăzute la art. 250¹ din Codul de procedură penală. În acest sens, Curtea subliniază faptul că dispozițiile art. 250¹ anterior menționat constituie o garanție a dreptului de proprietate privată în condițiile restrângerii exercițiului acestui drept fundamental prin dispunerea unor măsuri asigurătorii. Or, în cazul nedisponerii unei măsuri asigurătorii și, în consecință, al inexistenței unei astfel de restrângeri, reglementarea unei căi de atac distincte împotriva încheierilor la care se face referire în susținerea prezentei excepții de neconstituționalitate nu este necesară, o eventuală prevedere a unei asemenea căi de atac în cuprinsul Codului de procedură penală constituind opțiunea legiuitorului. Pentru aceste considerente, neluarea măsurilor asigurătorii ca urmare a respingerii cererii promovate în acest sens de către procuror sau de către partea civilă nu implică încălcarea dreptului de proprietate privată și nu discriminează partea civilă în raport cu suspectul, cu inculpatul sau cu partea responsabilă civilmente, întrucât participanții la procesul penal anterior menționați se află în situații diferite sub aspectul restrângerii dreptului lor de proprietate privată cu prilejul nedisponerii și, respectiv, al dispunerii măsurilor asigurătorii, potrivit celor mai sus arătate. Pentru aceleași motive, nu poate fi reținută nici încălcarea, prin textul criticat, a principiului egalității armelor, ca standard al dreptului la un proces echitabil, prevăzut la art. 21 alin. (3) din Constituție, prin lipsa reglementării unei căi de atac împotriva încheierilor prin care sunt respinse cererile de luare a măsurilor asigurătorii. Mai mult, nimic nu împiedică procurorul sau partea civilă ca, în cazul respingerii cererii prin care se solicită instituirea măsurilor asigurătorii, să formuleze noi cereri în acest sens, pentru alte temeuri decât cele învederate prin cererile formulate anterior, temeuri pe care judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată va trebui să le analizeze, iar, în cazul respingerii acestor cereri, să arate în cuprinsul încheierilor pe care le pronunță motivul respingerii lor. De asemenea, încheierile pronunțate de instanța de judecată cu prilejul respingerii cererilor formulate de procuror sau de partea civilă în scopul instituirii măsurilor asigurătorii pot fi atacate odată cu fondul, potrivit art. 408 alin. (2) din Codul de procedură penală, aspect ce constituie o altă garanție a drepturilor fundamentale invocate în prezenta cauză. Pentru aceste motive, Curtea nu poate reține încălcarea accesului liber la justiție al procurorului sau al părții civile și nici încălcarea dreptului la apărare al părții civile, ca urmare a nereglementării unei căi de atac împotriva încheierilor prin care este respinsă cererea de dispunere a măsurilor asigurătorii formulată de către aceștia. Totodată, nereglementarea căii de atac la care se face referire în susținerea excepției de neconstituționalitate nu încalcă dispozițiile constituționale ale art. 129, în privința cărora Curtea Constituțională a reținut, în repetate rânduri, în jurisprudența sa, că exercitarea căilor de atac poate și trebuie să fie făcută doar în condițiile legii. Prin aceeași jurisprudență, Curtea a statuat că accesul liber la justiție nu implică asigurarea accesului la toate structurile judecătorești și la toate căile de atac prevăzute de lege, deoarece competența și căile de atac sunt stabilite exclusiv de legiuitor, care poate institui reguli deosebite, în considerarea unor situații diferite (a se vedea Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994, și Decizia nr. 121 din 1 februarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 261 din 13 aprilie 2011)."

împotriva căreia se poate formula exclusiv plângere la prim-procuror sau la procurorul ierarhic superior, în temeiul art. 339 alin. (1)-(3) CPP^[1], soluția acestuia – în caz de respingere a plângerii – neputând fi censurată prin formularea unei plângeri ulterioare la judecătorul de cameră preliminară, întrucât obiectul unei astfel de plângeri îl formează doar soluția de clasare, potrivit art. 340 CPP, iar nu exclusiv dispozițiile adiacente vizând ridicarea sau menținerea măsurilor asigurătorii^[2].

În faza (procedura) de cameră preliminară, calea de atac a contestației prevăzută de art. 250¹ alin. (1) CPP vizează doar dispoziția de luare a unei măsuri asigurătorii, prin încheiere, de către judecătorul de cameră preliminară.

În etapa de judecată în primă instanță, calea de atac a contestației prevăzută de art. 250¹ alin. (1) CPP vizează doar dispoziția de luare a unei măsuri asigurătorii, prin încheiere, de către prima instanță, iar nu și pe cea de luare, menținere sau ridicare a acesteia cuprinsă în sentința penală, în temeiul art. 397 alin. (2) și (5) și art. 404 alin. (4) lit. c) din același cod, împotriva căreia se poate exercita exclusiv calea de atac a apelului, în temeiul art. 408 alin. (1) CPP^[3].

În apel, calea de atac a contestației poate fi exercitată, în temeiul art. 250¹ alin. (1) CPP, împotriva încheierii prin care instanța de apel instituie o măsură asigurătorie pe parcursul judecării acestei căi de atac. În cazul în care măsura asigurătorie a fost luată direct prin decizia instanței de apel, aceasta poate fi supusă căii de atac a contestației în temeiul art. 250¹ alin. (4) CPP^[4], în timp ce dispoziția de menținere sau ridicare a măsurii, potrivit art. 422 din același cod, este definitivă.

Calea de atac a contestației beneficiază și de o reglementare generală prin dispozițiile art. 425¹ CPP (cuprinse în Titlul III – „Judecata”, Capitolul III¹ – „Contestația” din Partea

^[1] Plângerea poate fi formulată oricând, deoarece termenul de 20 de zile are în vedere doar formularea plângerii împotriva soluției clasării, potrivit art. 339 alin. (4) CPP, iar nu și pe cea care vizează alte dispoziții subsecvente cuprinse în aceeași ordonanță.

^[2] Cu titlu de excepție, în cazul în care se formulează plângere atât împotriva soluției de clasare, cât și a dispoziției subsecvente de ridicare sau menținere a măsurii asigurătorii, care depinde de soluția principală atacată, după respingerea plângerii împotriva soluției de clasare de către prim-procuror sau procurorul ierarhic superior, judecătorul de cameră preliminară, în caz de admitere a plângerii și desființare a soluției de clasare ori schimbare a temeiului acesteia, se poate pronunța și cu privire la dispoziția adiacentă de ridicare sau menținere a măsurii asigurătorii; a se vedea secțiunea „Ridicarea sau menținerea unei măsuri asigurătorii la finalul fazei de urmărire penală. Aspecte procesuale”.

^[3] Subliniem că, într-un studiu anterior, am arătat că exercitarea căii de atac a apelului împotriva luării unei măsuri asigurătorii dispuse prin sentința primei instanțe contravine necesității existenței unui remediu procesual rapid de natură a înlătura efectele negative ale unei astfel de măsuri procesuale nelegale sau netemeinice, ignorându-se și simetria ce trebuie să existe față de dispozițiile art. 250¹ alin. (4) CPP, care prevăd calea de atac a contestației împotriva luării unei măsuri asigurătorii prin decizia instanței de apel; prin urmare, *de lege ferenda*, legiuitorul ar trebui să consacre calea de atac a contestației și în cazul luării unei măsuri asigurătorii prin sentința primei instanțe, urmând ca menținerea sau ridicarea unei măsuri asigurătorii instituite anterior să poate fi atacată cu apel (A.R. TRANDAFIR, V.R. GHERGHE, *op. cit.*, p. 269-270).

^[4] Alin. (4) al art. 250¹ CPP a fost introdus prin Legea nr. 228/2020.

generală a Codului de procedură penală); potrivit alin. (1) al acestui articol, „Calea de atac a contestației se poate exercita numai atunci când legea o prevede expres, prevederile prezentului articol fiind aplicabile când legea nu prevede altfel”, motiv pentru care aceste prevederi generale vor deveni incidente în situația în care, într-o anumită materie, nu există o reglementare specială cu privire la calea de atac a contestației^[1].

În consecință, în materia măsurilor asigurătorii, *dispozițiile art. 425¹ CPP au caracter general și complinitor față de cele speciale ale art. 250^[2] și ale art. 250¹ din același cod*^[3].

Așadar, dispozițiile speciale ale art. 250 și art. 250¹ CPP se vor aplica cu prioritate în privința soluționării acestei căi de atac, conform principiului *specialia generalibus derogant*, iar, pe de altă parte, aceste norme speciale se vor completa cu dispozițiile generale cuprinse în art. 425¹ din același cod, în măsura în care nu acoperă anumite

^[1] Natura juridică a contestației rezultă din filosofia noii reglementări procesuale penale; mai întâi, contestația este o cale de atac de reformare și devolutivă, ce nu vizează însă hotărârile prin care s-a soluționat fondul cauzei, ci este reglementată fie în materia măsurilor procesuale penale (măsuri preventive, măsuri provizorii de siguranță cu caracter medical, măsuri asigurătorii), fie în cazul unor hotărâri pronunțate cu privire la anumite incidente apărute în cursul procesului penal (de exemplu, suspendarea judecății), fie al unor proceduri speciale ori în faza executării hotărârilor penale. Cu privire analiza hotărârilor supuse căii de atac a contestației prevăzute de Codul de procedură penală, a se vedea G. TUDOR, *Comentariul art. 425¹ CPP*, în N. VOLONCIU, A.S. UZLĂU (coord.), *op. cit.*, 2014, p. 1042-1066.

^[2] Chiar dacă, aparent, din topografia normativă a art. 425¹ CPP, situat în Capitolul III¹ din Titlul III („Judecata”) al Părții speciale a Codului de procedură penală, și din lipsa unei prevederi speciale în cuprinsul art. 250 CPP de referire expresă la dispozițiile generale ale art. 425¹ ar rezulta că aceste dispoziții legale generale ar viza exclusiv contestația împotriva încheierilor pronunțate în procedura de cameră preliminară, în faza judecății în primă instanță sau în apel, iar nu și a încheierilor judecătorului de drepturi și libertăți prin care se soluționează contestațiile împotriva actelor procesuale sau procedurale de instituire ori aplicare a măsurilor asigurătorii în cursul urmăririi penale, conținutul neechivoc al art. 425¹ CPP (care are în vedere în mod expres și încheierile judecătorului de drepturi și libertăți) exclude cu desăvârșire o astfel de ipoteză; astfel, potrivit art. 425¹ alin. (2) CPP, „Pot face contestație procurorul și subiecții procesuali la care hotărârea atacată se referă, precum și persoanele ale căror interese legitime au fost vătămate prin aceasta (...)”, conform alin. (3) al aceluiași articol, „Contestația se depune la judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, la instanța care a pronunțat hotărârea care se atacă (...)”, iar potrivit alin. (5), „Contestația se soluționează de către judecătorul de drepturi și libertăți, respectiv de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară celei sesizate sau, după caz, de către instanța superioară celei sesizate (...)”.

^[3] Întrucât, potrivit art. 250² CPP, prevederile art. 250 și art. 250¹ din același cod se aplică în mod corespunzător și în procedura de verificare periodică a măsurilor asigurătorii, dispozițiile generale ale art. 425¹ CPP vor fi incidente și cu prilejul soluționării contestațiilor formulate împotriva ordonanțelor sau încheierilor prin care procurorul, judecătorul de cameră preliminară ori instanța de judecată dispune menținerea, ridicarea, extinderea sau restrângerea măsurilor asigurătorii.

aspecte privind obiectul reglementării^[1], astfel cum rezultă în mod expres atât din art. 250¹ alin. (3) teza finală^[2], cât și din art. 425¹ alin. (1) teza finală CPP^[3].

**Secțiunea a 3-a. Dualitatea căii de atac exercitabile
împotriva unei măsuri asigurătorii, consecventă celor două etape
succesive care marchează nașterea efectivă a acestei măsuri
procesuale: instituirea și aplicarea**

În materia măsurilor asigurătorii dispuse în procesul penal, calea de atac poate viza nu numai legalitatea și temeinicia instituirii (luării, dispunerii) acestor măsuri procesuale cu caracter real, ca moment ce marchează „nașterea lor procesuală”, ci și legalitatea și temeinicia aplicării lor (aducerii lor la îndeplinire), ce marchează implementarea acestora și „contactul juridic” cu bunul indisponibilizat – astfel cum rezultă cu evidență din analiza dispozițiilor art. 250 alin. (1) și (6) și art. 250¹ alin. (1), (2) și (4) CPP.

Astfel, potrivit art. 250 alin. (1) CPP, „Împotriva măsurii asigurătorii *luate* de procuror sau a modului de *aducere la îndeplinire* a acesteia suspectul ori inculpatul sau orice altă persoană interesată poate face contestație (...)” (s.n.), iar conform alin. (6) al aceluiași articol, „Împotriva modului de *aducere la îndeplinire* a măsurii asigurătorii *luate* de către judecătorul de cameră preliminară ori de către instanța de judecată, procurorul, suspectul ori inculpatul sau orice altă persoană interesată poate face contestație (...)” (s.n.).

Potrivit art. 250¹ alin. (1), (2) și (4) din același cod, „(1) Împotriva încheierii prin care s-a dispus *luarea* unei măsuri asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară, de instanța de judecată sau de instanța de apel, inculpatul, procurorul sau orice altă persoană interesată poate face contestație (...). (2) Contestația împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară de la Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție *a luat* o măsură asiguratorie (...). (...) (4) În cazul în care măsura asiguratorie *s-a dispus* direct prin hotărârea instanței de apel (...)” (s.n.)^[4].

^[1] Cu privire la raportul dintre norma generală și norma specială, a se vedea V. PĂTULEA, *Raportul dintre normele juridice generale și cele speciale*, în *Dreptul* nr. 1/1991, p. 8-18.

^[2] Potrivit art. 250¹ alin. (3) teza finală CPP, „Prevederile art. 425¹ și următoarele se aplică în mod corespunzător”.

^[3] Potrivit art. 425¹ alin. (1) CPP, „Calea de atac a contestației se poate exercita numai atunci când legea o prevede expres, prevederile prezentului articol fiind aplicabile când legea nu prevede altfel”; cu privire la materiile în care poate fi formulată calea de atac a contestației, a se vedea și I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 854 din 18 decembrie 2020, www.scj.ro.

^[4] Trebuie să precizăm că art. 250¹ CPP a fost introdus în Codul de procedură penală prin O.U.G. nr. 18/2016, ca urmare a Deciziei nr. 24 din 20 ianuarie 2016 a Curții Constituționale, care a statuat că „soluția legislativă cuprinsă în art. 250 alin. (6) din Codul de procedură penală care nu permite și contestarea luării măsurii asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară ori de către instanța de judecată este neconstituțională”; cu toate că „umplerea” acestui vid legislativ regretabil, constatat și de instanța de contencios constituțional, a fost remediată, din punct de vedere al acurateței și tehnicii normative, modalitatea de reglementare lasă de dorit, întrucât, deși în urma acestor modificări legislative contestația împotriva modului de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii luate de către judecătorul

În doctrină^[1] s-a arătat că este inadmisibilă contestația formulată, în temeiul art. 250 alin. (6) CPP, împotriva modului de aducere la îndeplinire a unei măsuri asigurătorii luate prin sentința primei instanțe, calea de atac exercitabilă fiind în acest caz apelul.

Într-un studiu anterior^[2] am arătat că, față de formularea art. 250 alin. (6) CPP, care nu face distincție după natura actului procesual (încheiere, sentință sau decizie) prin care prima instanță sau instanța de apel a instituit o măsură asigurătorie sau după momentul procesual în care aceasta are loc (pe parcursul judecării în primă instanță, la finalul acesteia ori în calea de atac a apelului), folosindu-se doar sintagma „măsuri asigurătorii luate de către instanța de judecată”, calea de atac ce poate fi exercitată în acest caz este contestația, în termen de 3 zile de la data punerii în executare a măsurii.

Deși legiuitorul reglementează calea de atac a contestației atât cu privire la luarea (instituirea), cât și la aplicarea (aducerea la îndeplinire a) unei măsuri asigurătorii, *constatarea nelegalității luării acesteia o va atrage implicit și pe cea a aplicării sale subsecvente*, întrucât caracterul accesoriu și derivat al actelor procedurale de aplicare a unei măsuri asigurătorii subordonează soarta juridică a lor celei a actului procesual constitutiv de instituire a măsurii^[3].

În consecință, invalidarea totală sau parțială a actului procesual generator (de instituire) al măsurii procesuale va atrage în mod unilateral^[4], *ope legis* [în baza art. 280

de cameră preliminară ori de către instanța de judecată ar fi trebuit să intre în cuprinsul aceluiași articol nou-introdus – art. 250¹ –, subsecvent contestației vizând luarea unei măsuri asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară, de către prima instanță sau de instanța de apel, aceasta a rămas inserată, în forma inițială, tot în cuprinsul art. 250 alin. (6) CPP, având loc astfel o scindare normativă nedorită a obiectului contestației vizând măsurile asigurătorii dispuse de judecătorul de cameră preliminară, de prima instanță sau de instanța de apel.

^[1] M. UDROIU, *Sinteze de procedură penală. Partea generală*, vol. II, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2023, p. 1398.

^[2] A se vedea, pentru detalii, A.R. TRANDAFIR, V.R. GHERGHE, *op. cit.*, p. 270.

^[3] De exemplu, dacă inculpatul formulează contestație împotriva ordonanței prin care procurorul a instituit un sechestrul asupra bunurilor imobile ale acestuia, desființarea ordonanței de către judecătorul de drepturi și libertăți va atrage, în virtutea legii, și ineficacitatea actelor procedurale de aplicare a sechestrului (raportul de evaluare, procesul-verbal de aplicare a sechestrului etc.), întrucât au fost îndeplinite în baza unui act procesual viciat; de altfel, în cazul în care s-ar constata că actul procesual de instituire a măsurii asigurătorii ar fi lovit de nulitate, această sancțiune procedurală va afecta, *ex tunc*, și actele procedurale subsecvente de aplicare a ei, în temeiul art. 280 alin. (2) CPP, între aceste acte de procedură existând „o legătură directă”; cu privire la efectul extensiv sau efectul iradiant al nulității în procesul penal, a se vedea: R. PANNAIN, *op. cit.*, 1933, p. 416-425; N. GIURGIU, *op. cit.*, p. 149-156; M. MAREȘ, *op. cit.*, p. 375 și urm. Dacă măsura asigurătorie a fost deja adusă la îndeplinire, este recomandabil ca contestatorul să introducă contestația atât împotriva actului procesual de instituire a acesteia (ordonanță sau încheiere), cât și împotriva actului/actelor procedurale subsecvente de aplicare a ei, cu atât mai mult cu cât, în cazul admiterii contestației, persoana interesată va trebui să se adreseze, de pildă, oficiului competent de cadastru și publicitate imobiliară în vederea radierii sechestrului.

^[4] Efectul unilateral direcționează invalidarea măsurii asigurătorii doar din direcția instituirii în cea a aplicării acesteia, iar nu și în sens invers.

alin. (2) CPP], și invalidarea totală sau parțială a aplicării subsecvente a măsurii procesuale (indiferent dacă aplicarea a fost realizată cu sau fără respectarea legii)^[1], care va fi lipsită în acest caz de fundamentul existenței sale legitime^[2].

În schimb, *constatarea încălcării legii procesuale exclusiv cu privire la aplicarea (aducerea la îndeplinire a) măsurii asigurătorii va afecta doar această etapă* (actele procedurale subsumate ei)^[3], fără ca efectul de invalidare să iradieze asupra actului procesual anterior de instituire, urmând ca organul judiciar competent să procedeze la o nouă aplicare a măsurii asigurătorii, cu respectarea prevederilor art. 252 și art. 253 CPP.

Secțiunea a 4-a. Limitele controlului exercitat de organul judiciar competent să soluționeze calea de atac în materia măsurilor asigurătorii

Determinarea limitelor controlului judiciar declanșat în urma exercitării căii de atac a contestației împotriva unei măsuri asigurătorii presupune oferirea unor răspunsuri la următoarele întrebări esențiale:

a) organul judiciar competent să soluționeze calea de atac împotriva instituirii și/sau aplicării unei măsuri asigurătorii va efectua o analiză efectivă a fondului cauzei sau se va limita la „a pipăi” fondul acesteia, verificând exclusiv existența unui standard minim de probațiune, necesar și suficient instituirii și aplicării unei măsuri asigurătorii?

b) controlul judiciar va avea ca obiect exclusiv verificarea legalității și temeiniciei instituirii și/sau aplicării unei măsuri asigurătorii sau va putea viza și oportunitatea instituirii și aplicării ei?

^[1] Pe bună dreptate s-a arătat în doctrină că „efectul extensiv intervine indiferent dacă actele ulterioare conțin un viciu de procedură sau nu, astfel încât constatarea nulității lor nu presupune analizare în prealabil a condițiilor prevăzute de lege pentru aplicarea acestei sancțiuni, (...) singura condiție cerută de lege pentru a se constata producerea efectului de iradiere a nulității fiind aceea a stabilirii legăturii directe dintre actul declarat nul și cel îndeplinit ulterior, asupra căruia se răsfrâng efectele nulității” (M. MAREȘ, *op. cit.*, p. 376-377); în același sens, în jurisprudența instanței supreme s-a arătat că „pentru actele subsecvente nu se mai impune analiza condițiilor nulității absolute, sancționarea acestora fiind exclusiv consecința nulității actului principal, care operează numai în temeiul legăturii lor directe cu actul principal și independent de propria conformitate cu legea” (I.C.C.J., s. pen., compl. 2 jud., înch. JCP nr. 254 din 24 martie 2021, www.scj.ro).

^[2] În practica judiciară, în urma admiterii unei contestații împotriva ordonanței sau încheierii de instituire a măsurii asigurătorii, se dispune doar desființarea acestor acte procesuale, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată nepronunțându-se subsecvent și cu privire la actele procedurale de aplicare a măsurii asigurătorii (acestea fiind desființate, *ope legis*, cu efect derivat).

^[3] Nu excludem însă posibilitatea ca, în procedura de contestare a modului de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii, constatarea nelegalității întocmirii unui act procedural de aplicare a acestei măsuri să radieze și asupra celorlalte acte procedurale de aplicare subsecvente aflate în legătură directă cu acesta, în temeiul art. 280 alin. (2) CPP; de exemplu, caracterul nelegal al procesului-verbal de identificare sau evaluare a bunului ce urmează a fi sechestrat va radia și asupra procesului-verbal de sechestrare întocmit cu privire la acesta, în temeiul art. 253 alin. (1) și (2) CPP.

c) organul judiciar competent să soluționeze calea de atac împotriva instituirii și/sau aplicării unei măsuri asigurătorii este ținut de motivele invocate de contestator sau poate să analizeze din oficiu motive ce vizează nelegala ori netemeinica instituire și/sau aplicare a măsurii asigurătorii?

a) *Organul judiciar competent să soluționeze calea de atac exercitată împotriva instituirii și/sau aplicării unei măsuri asigurătorii nu va efectua o analiză efectivă a fondului cauzei, urmând a se limita la a verifica existența unui standard minim de probațiune, necesar și suficient instituirii și aplicării unei măsuri asigurătorii.*

După cum am precizat, măsurile asigurătorii reprezintă o ingerință semnificativă în exercitarea de către o persoană a dreptului de proprietate asupra bunurilor mobile sau imobile, ca urmare a funcției de indisponibilizare temporară pe care o realizează aceste măsuri procesuale.

O astfel de ingerință impune cu certitudine *existența unui probatoriu adecvat*, necesar și suficient conturării – potrivit art. 305 alin. (3) CPP – (cel puțin a) unei bănuieli rezonabile că o anumită persoană a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, aflată în conexiune cu scopul măsurilor asigurătorii, pentru care s-a început urmărirea penală și nu există vreunul dintre cazurile care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale față de acestea^[1] – aspecte ce trebuie verificate de organul judiciar cu ocazia soluționării contestației în materia măsurilor asigurătorii.

În doctrina occidentală, standardul probatoriu necesar dispunerii unei măsuri asigurătorii trebuie să contureze *aparența dreptului*^[2] (*fumus boni iuris*)^[3] ce se urmărește a fi garantat prin instituirea acestor măsuri. Cu alte cuvinte, dispunerea măsurilor asigurătorii nu presupune existența unor probe complete care să ateste certitudinea existenței dreptului garantat (dreptul la repararea pagubei, dreptul la executarea amenzii penale, a confiscării speciale sau extinse ori la acoperirea cheltuielilor judiciare), ci a unui nivel de probațiune care să confere un grad de probabilitate sau verosimilitudine cu privire la existența acestuia^[4].

Este și motivul pentru care, fiind învestit cu soluționarea unei contestații împotriva unei măsuri asigurătorii, judecătorul face doar „o judecată de probabilitate” asupra

^[1] Cu privire la cazurile de excepție în care măsurile asigurătorii instituite în scopul executării măsurii de siguranță a confiscării speciale ar putea fi dispuse și în etapa urmăririi penale *in rem*, a se vedea analiza dedicată instituirii măsurilor asigurătorii în vederea confiscării speciale sau confiscării extinse.

^[2] Un autor italian desemnează în mod corect condiția aparenței dreptului în procesul penal prin sintagma „aparența pretenției punitive” (A. CANDIAN, *op. cit.*, p. 123-125).

^[3] Aparența dreptului (*fumus boni iuris*) împreună cu pericolul nesatisfacerii dreptului aparent (*periculum in mora*) constituie cele două condiții esențiale necesare dispunerii măsurilor asigurătorii; după unii autori, expresia *fumus boni iuris* ar proveni din interpretarea care s-a dat sintagmei *cognitio prima facie*, prin care doctrina medievală desemna, din punct de vedere terminologic, „cunoașterea (*cognitio*) sumară” a judecătorului cu ocazia dispunerii sechestrului (a se vedea A. CONIGLIO, *op. cit.*, p. 96-97).

^[4] A se vedea P. CALAMANDREI, *op. cit.*, p. 63-64; C. ATANGÜENA FANEGO, *op. cit.*, p. 21 și urm.; M. ORTELLS RAMOS, *op. cit.*, 1984, p. 37-39; E. PEDRAZ PENALVA, *op. cit.*, p. 100-115.

existenței dreptului garantat, pe baza unui standard probatoriu^[1] care trebuie să îi contureze convingerea că ingerința în exercitarea dreptului de proprietate asupra bunului indisponibilizat este justificată, în mod rezonabil, de verosimila existență a acestui drept aflat în curs de definitivare^[2].

Nefiind sesizat cu rezolvarea fondului cauzei penale, organul judiciar competent să soluționeze contestația în materia măsurilor asigurătorii nu va putea face aprecieri cu privire la existența certă a faptei și la caracterul infracțional al acesteia, precum și la săvârșirea ei cu vinovăție de către suspect sau inculpat, încalcând, în caz contrar, prezumția de nevinovăție de care se bucură acesta până la soluționarea definitivă a cauzei^[3].

Menținându-se în limitele verificării aparenței dreptului, judecătorul de drepturi și libertăți trebuie să analizeze dacă materialul probator administrat de organul de urmărire

^[1] Cu privire la semnificația sintagmei „standard probatoriu”, a se vedea: E.M. CATALANO, *op. cit.*, p. 50-62; J.P. BALTAZAR JÚNIOR, *Standards probatórios no processo penal*, disponibil pe site-ul <https://core.ac.uk>, accesat la data de 29 mai 2020.

^[2] În jurisprudența recentă s-a arătat că „din probele administrate în cauză, chiar dacă nu înlătură prezumția de nevinovăție, care subzistă în favoarea inculpaților, rezultă indicii cu privire la faptul că aceștia ar fi putut comite faptele pentru care sunt cercetați. Curtea arată că, în procedura prevăzută de art. 250² CPP, rolul său în cenzurarea unor eventuale imprecizii ale acuzațiilor penale este extrem de limitat, ceea ce determină, în contextul exigențelor principiului separării funcțiilor judiciare, o analiză a cauzei doar în limitele prezentului cadru procesual, fără a putea antama decât tangențial și aspecte ce țin de vinovăția și faptele pentru care sunt judecați inculpații” (C.A. București, s. I. pen., înch. nr. 251/CP din 25 mai 2022, dosar nr. 24953/3/2020/a1.1, nepublicată); în mod similar, instanța supremă a arătat că, „în cadrul contestației la luarea unei măsuri asigurătorii, judecătorul de drepturi și libertăți nu are competența funcțională de a analiza fondul cauzei, în sensul de a verifica probele care ar conduce la suspiciunea rezonabilă că suspectul ar fi comis faptele de care este acuzat sau întrunirea elementelor constitutive ale infracțiunii, sau de a cenzura sumele cu care persoanele vătămate s-au constituit părți civile. De aceea, caracterul «echivoc» al acuzațiilor sau faptul că legea nu prevede criterii de determinare a cuantumului daunelor morale, atât timp cât modul în care acestea au fost estimate a fost descris în ordonanța de luare a măsurii asigurătorii, nu sunt elemente care să conducă la nulitatea, fie ea și parțială, a măsurii sechestrului asigurător dispuse de către procuror pentru a servi la repararea pagubelor produse prin infracțiune” (I.C.C.J., s. pen., înch. JDL nr. 1099 din 16 decembrie 2016, nepublicată).

^[3] În această situație, va deveni incident cazul de incompatibilitate prevăzut la art. 64 alin. (1) lit. f) CPP, existând o „suspiciune rezonabilă că imparțialitatea judecătorului este afectată”; în ceea ce îl privește pe judecătorul de drepturi și libertăți, trebuie să precizăm că acest caz de incompatibilitate ar putea fi invocat în situația în care același judecător de drepturi și libertăți (care a făcut aprecieri cu privire la fondul cauzei într-o contestație anterioară) este investit să soluționeze o altă contestație, formulată de același suspect sau inculpat, în aceeași cauză, cu privire la o altă ordonanță de instituire a unei măsuri asigurătorii (vizând, de pildă, alte bunuri); facem această mențiune, întrucât, potrivit art. 64 alin. (4) CPP, judecătorul de drepturi și libertăți devine oricum incompatibil să participe, în aceeași cauză, la procedura de cameră preliminară sau la judecata în fond ori în căile de atac.

penală până la momentul instituirii măsurii asigurătorii conturează cu suficientă precizie existența tipicității^[1] faptei penale aflate în conexiune cu scopul luării măsurii asigurătorii^[2].

În acest caz, dacă prin analiza materialului probator judecătorul de drepturi și libertăți apreciază că, la acel moment, nu erau suficiente argumente pentru a susține existența tipicității faptei penale^[3], va admite contestația formulată și va desființa

^[1] În literatura juridică italiană s-a arătat că, în dreptul penal, noțiunile de „tip”, „tipic”, „tipicitate” (derivând de la grecescul „*túpos*” și latinescul „*typus*”, semnificând „figură, model, formă, schemă ideală”) sunt folosite în două sensuri diferite și, totodată, conexe: pe de o parte, adjectivul „tipic” este asociat faptei concrete săvârșite în realitatea obiectivă și denotă corespondența acesteia cu tiparul abstract al normei de incriminare, iar, pe de altă parte, acesta este atașat chiar modelului abstract al faptei penale, indicând „o calitate a faptului ilicit abstract, o schemă de comportament descrisă de legiuitor în norma de incriminare”, astfel încât „descrierea ilicitului este «tipică», este conformă principiului tipicității, atunci când preceptul normei penale descrie «o faptă tipică», adică modalitatea particulară de conduită prin intermediul căreia subiectul agent comite fapta ilicită și lezează valoarea juridică protejată”; astfel, în a doua accepțiune, tipicitatea faptei abstracte reprezintă o caracteristică specială a faptei ilicite penale descrise de norma de incriminare ce o diferențiază de alte fapte ilicite care intră sub incidența altor ramuri ale dreptului (de exemplu, faptele ilicite cauzatoare de prejudicii din dreptul civil) și care nu beneficiază de o astfel de șablonizare, împiedicând, totodată, aplicarea prin analogie a textelor de incriminare asupra altor fapte asemănătoare atipice (a se vedea M. PAPA, *Fantastic voyage în lumea dreptului penal special*, traducere a ed. a 2-a și prefață de I.C. PAȘCA, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 50-52).

^[2] De aceea, credem că în mod greșit s-a apreciat în jurisprudență că „judecătorul nu poate cenzura la acest moment procesual (cu ocazia soluționării contestației împotriva ordonanței procurorului de menținere a unei măsuri asigurătorii – n.n.) modalitatea în care parchetul înțelege să administreze probatoriul în cauză, respectiv nu se poate pronunța asupra temeiniciei, fiabilității și aptitudinii probatoriului de a susține acuzația penală” (Trib. București, s. I pen., înch. JDL din 5 octombrie 2021, dosar nr. 28206/3/2021, nepublicată).

^[3] *Brevitatis causa*, folosim aici o accepțiune mai largă a noțiunii de „tipicitate”, reprezentând atât corespondența obiectivă dintre fapta săvârșită și textul de incriminare, cât și realizarea elementului subiectiv cerut de norma de incriminare; cu privire la semnificația condiției tipicității, a se vedea, exemplificativ: M.H. SILVESTRONI, *Teoría constitucional del delito*, 2^a ed., Editores del Puerto, Buenos Aires, 2007, p. 237-329; R. ALAGNA, *Tipicità e riformulazione del reato*, Bologna University Press, 2007, în special p. 174-194; G. ANTONIU, *Tipicitate și antijuridicitate*, în R.D.P. nr. 4/1997, p. 15-29. Menționăm faptul că, din punct de vedere terminologic și istoric, tipicitatea este continuatoarea mai vechiului „corp al infracțiunii” sau „corp al delictului” (*corpus delicti*); în acest sens, a se vedea în special: A. GARGANI, *Dal Corpus Delicti al Tatbestand. Le origini della tipicità penale*, Dott. A. Giuffrè Editore, Milano, 1997, p. 11 și urm.; A. ZAMORA JIMÉNEZ, *Cuerpo del delito y tipo penal*, Angel Editor, Mexico, 2000, p. 51 și urm.; G. LICCI, *Modelli nel diritto penale. Filogenesi del linguaggio penalistico*, 2^a ed., prefazione di R. SACCO, G. Giappichelli Editore, Torino, 2014, p. 119-124; cu privire la funcțiile tipicității, a se vedea C. ROXIN, *Teoría del tipo penal. Tipos abiertos y elementos del deber jurídico*, versión castellana del E. BACIGALUPO, Ediciones Depalma, Buenos Aires, 1979, p. 169-172; cu privire la importanța tipicității în operațiunea judiciară de calificare juridică (încadrare juridică) a unui fapt concret în tiparul abstract al normei penale de incriminare, a se vedea I. ANDREJEW, *La tipicité de l’infraction*, în M. BARBERO SANTOS, I. ANDREJEW (coord.), *Estudios de derecho penal en homenaje al profesor Luis Jiménez de Asúa*, Universidad Complutense, Facultad de Derecho, Madrid, 1986, p. 37-46.

ordonanța prin care s-a instituit măsura asigurătorie^[1].

În vederea determinării pragului minim de probațiune necesar și suficient instituirii unei măsuri asigurătorii, *organul judiciar competent să soluționeze contestația va proceda la propria analiză a materialului probator administrat în cauză până la momentul dispunerii măsurii*^[2], neputându-se limita la a constata existența formală la dosarul cauzei a unor acte procesuale care s-au fundamentat pe existența unui astfel de standard probatoriu (de exemplu, în cazul soluționării unei contestații împotriva unei măsuri asigurătorii instituite de procuror în faza de urmărire penală, simpla existență la dosarul cauzei a ordonanței prin care procurorul a dispus, în prealabil, efectuarea în continuare a urmăririi penale sau punerea în mișcare a acțiunii penale nu trebuie considerată de judecătorul de drepturi și libertăți ca fiind o dovadă suficientă cu privire la pragul minim probator necesar instituirii unei astfel de măsuri procesuale, ci va efectua propria analiză a materialului probator în acest caz)^[3].

În concluzie, în cazul în care judecătorul de drepturi și libertăți constată că, deși – în mod formal – procurorul a dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspectul ale cărui bunuri au fost indisponibilizate, nu există totuși probe care să contureze bănuiala rezonabilă că acesta a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, în accepțiunea art. 305 alin. (3) CPP, va admite contestația formulată și va desființa ordonanța prin care s-a instituit măsura asigurătorie^[4].

^[1] De exemplu, sesizat cu soluționarea unei contestații împotriva măsurii asigurătorii dispuse de procuror în vederea confiscării speciale a sumelor supuse procesului de „spălare”, judecătorul de drepturi și libertăți a apreciat că nu este realizată tipicitatea infracțiunii de spălare a banilor, desființând ordonanța prin care a fost instituită măsura asigurătorie în scopul confiscării sumelor „spălate” (Trib. București, s. I pen., înch. JDL din 14 iulie 2020, dosar nr. 13616/3/2020, înch. JDL din 13 octombrie 2020, dosar nr. 25910/3/2020, nepublicate).

^[2] Este discutabilă posibilitatea depunerii unor înscrisuri noi, în scopul justificării legalității măsurii asigurătorii, după trimiterea dosarului de urmărire penală la judecătorul de drepturi și libertăți, cu ocazia soluționării contestației împotriva instituirii acesteia, întrucât judecătorul de drepturi și libertăți trebuie să verifice standardul probatoriu existent la momentul dispunerii măsurii asigurătorii, ale cărei legalitate și temeinicie trebuie analizate la acel moment (cu privire la depunerea de către parchet a unor înscrisuri noi, vizând fondul cauzei, după trimiterea dosarului de urmărire penală la judecătorul de drepturi și libertăți investit cu soluționarea unei contestații împotriva unei măsuri asigurătorii, a se vedea totuși Trib. București, s. I pen., înch. din 16 septembrie 2019, dosar nr. 25611/3/2019, nepublicată).

^[3] Evident că lipsa de la dosarul cauzei a ordonanței prin care procurorul a dispus, în prealabil, (cel puțin) efectuarea în continuare a urmăririi penale va determina constatarea de către judecătorul de drepturi și libertăți a nulității ordonanței de instituire a măsurii asigurătorii, lipsind cadrul procesual legal în acest sens.

^[4] Într-o cauză în care procurorul a dispus instituirea unor măsuri asigurătorii în scopul confiscării speciale a sumelor formând obiectul material al infracțiunii de spălare a banilor, judecătorul de drepturi și libertăți a admis contestația formulată și a dispus revocarea măsurii, întrucât nu au fost administrate probe cu privire la infracțiunea-predicat din care a provenit suma „spălată” (Trib. București, s. I pen., înch. JDL din 16 februarie 2018, dosar nr. 37180/3/2017, nepublicată); deși judecătorul de drepturi și libertăți nu are competența de a se pronunța cu privire la legalitatea sau temeinicia ordonanței procurorului de dispunere a efectuării în continuare a urmăririi penale, considerentele sale (în sensul lipsei probelor)

b) Trebuie precizat că în niciun caz *controlul judiciar subsecvent exercitării contestației împotriva instituirii și/sau aplicării unei măsuri asigurătorii nu poate avea ca obiect analiza oportunității dispunerii acestei măsuri procesuale*^[1].

După cum am văzut, *de lege lata*, regula în materia instituirii măsurilor asigurătorii o constituie oportunitatea, constând în posibilitatea (dreptul) organului judiciar de a institui măsuri asigurătorii după verificarea îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege, în timp ce obligativitatea instituirii lor se situează la rang de excepție, în cazurile limitativ prevăzute de lege, însă și în această situație după verificarea aceluiași condiții legale imperative.

În aceste condiții, manifestarea de voință a organului judiciar competent să instituie o măsură asiguratorie, „*directionată*” fie de oportunitatea, fie de obligativitatea prevăzută de lege^[2], nu poate fi cenzurată cu ocazia soluționării căii de atac în materia măsurilor asigurătorii.

De exemplu, judecătorul de drepturi și libertăți, investit cu soluționarea unei contestații formulate de un inculpat împotriva sechestrului instituit asupra bunurilor acestuia de către procuror în cursul urmăririi penale, nu ar putea dispune ridicarea acestei măsuri asigurătorii, apreciind că instituirea ei „nu ar fi fost oportună”, întrucât ar

ar putea fi valorificate de procurorul ierarhic superior în vederea infirmării din oficiu a acestei ordonanțe, în temeiul art. 304 alin. (1) și (2) CPP.

[1] După cum am arătat, prin „oportunitatea” instituirii măsurilor asigurătorii (simetric opusă „obligativității” acestora) înțelegem posibilitatea organului judiciar, conferită de lege, de a dispune aceste măsuri procesuale, fiind apreciate ca potrivite/adecvate bunei desfășurări a procesului penal, respectiv soluționării acțiunii penale și acțiunii civile exercitate în cadrul acestuia, iar nu stabilirea proporționalității lor cu scopul urmărit, aspect ce vizează mai degrabă temeinicia lor.

[2] Omisiunea instituirii de către organul judiciar competent a unei măsuri asigurătorii în cazurile prevăzute de lege ce impun obligativitatea acesteia, dacă sunt îndeplinite condițiile generale legale care permit instituirea ei, poate constitui abaterea disciplinară prevăzută de art. 271 lit. s) din Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor, constând în exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență; potrivit art. 272 alin. (1) și (2) din același act normativ, „(1) Există rea-credință atunci când judecătorul sau procurorul încalcă cu știință normele de drept material ori procesual, urmărind sau acceptând vătămarea unei persoane. (2) Există gravă neglijență atunci când judecătorul sau procurorul nesocotește din culpă, în mod grav, neîndoielnic și nescuzabil, normele de drept material ori procesual”; cu privire la analiza noțiunilor de „rea-credință” și „gravă neglijență” – constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute la art. 99 lit. t) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor (repUBLICATĂ în M. Of. nr. 826 din 13 septembrie 2005, în prezent abrogată), a se vedea, pe larg, I. GÂRBULEȚ, *Abaterile disciplinare ale magistraților*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 479-492; I. POPA, *Tratat privind profesia de magistrat în România*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 369-370. În același timp – fără a exclude abaterea disciplinară sus-menționată –, această omisiune poate realiza și tipicitatea infracțiunilor de abuz în serviciu, prevăzută de art. 297 CP, sau neglijență în serviciu, prevăzută de art. 298 din același cod (cu privire la răspunderea penală a magistratului pentru săvârșirea infracțiunilor de abuz în serviciu și neglijență în serviciu, a se vedea F. DRAGOMIR, *Răspunderea penală a magistratului*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 81 și urm.); cu privire la raportul dintre răspunderea penală și răspunderea disciplinară, a se vedea și D.Ș.D. RĂDULESCU, *Raportul dintre dreptul disciplinar și dreptul penal*, Tipografia „I.C. Văcărescu”, București, 1938, p. 35-80.

echivala cu substituirea manifestării de voință a procurorului, care a apreciat oportună instituirea măsurii asigurătorii, cu cea a judecătorului de drepturi și libertăți. În acest caz, judecătorul de drepturi și libertăți are doar posibilitatea de a verifica dacă instituirea măsurii asigurătorii, apreciată ca oportună de către procuror, satisface condițiile de temeinicie și legalitate.

În consecință, controlul judiciar exercitat pe calea contestației va purta asupra legalității și temeiniciei instituirii și/sau aplicării acesteia^[1].

Se ridică întrebarea: *care sunt condițiile de temeinicie și, respectiv, condițiile de legalitate ce urmează a fi analizate cu ocazia soluționării contestației în materia măsurilor asigurătorii?* Cu alte cuvinte, ce semnifică și cum se apreciază temeinicia și legalitatea măsurilor asigurătorii?

Relația temeinicie-legalitate^[2], reprezentând o particularizare a relației mai ample fapt-drept (*quaestio facti-quaestio iuris*), constituie una dintre cele mai dificile

^[1] Exercițarea controlului judiciar, atât cu privire la legalitatea măsurilor asigurătorii, cât și în privința temeiniciei acestora, este recunoscută și în jurisprudența Curții Constituționale, arătându-se că „sechestrul asigurător poate fi contestat în 3 zile de la data comunicării ordonanței de luare a măsurii, odată cu contestarea temeiniciei măsurii, putându-se contesta și neregularitățile actului prin care a fost dispusă instituirea sechestrului asigurător, așadar toate mențiunile pe care trebuie să le conțină ordonanța procurorului, potrivit art. 286 din Codul de procedură penală. Așa încât, judecătorul de drepturi și libertăți va proceda la verificarea condițiilor legale pentru luarea măsurii asigurătorii, respectiv necesitatea și întinderea prejudiciului, cât și corelația dintre natura bunurilor sechestrate, proprietarul lor și tipul de creanțe pentru a căror îndeplinire a fost instituit, analizându-se în fapt dacă sunt îndeplinite cerințele de la art. 249 alin. (3)-(5) din Codul de procedură penală. În aceste condiții, Curtea a constatat că legiuitorul a instituit un control judiciar atât al ordonanței procurorului de luare a măsurii – un control de legalitate și temeinicie, cât și al modului de ducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii, așadar al actelor de executare efectuate de organele de cercetare penală – inventarierea bunurilor, înscrierile funciare, valorificarea bunurilor –, fiind necesară o examinare a unei autorități judiciare a acestor acte procedurale și procesuale, din perspectiva respectării drepturilor fundamentale ale persoanelor interesate” (C.C.R., dec. nr. 181 din 29 martie 2018, citată *supra*).

^[2] Spre deosebire de literatura occidentală, în literatura juridică română, relațiile dihotomice temeinicie-legalitate și fapt-drept nu au beneficiat, din păcate, de o analiză monografică serioasă, formând exclusiv obiectul unor abordări sporadice în lucrări de logică sau metodologie juridică, sociologie juridică ori teoria generală a dreptului [de exemplu: M. DJUVARA, *Teoria generală a dreptului (Enciclopedia dreptului)*, vol. II, partea III, *Realitățile juridice*, Ed. Librărie Socec & Co., București, 1930, p. 358-385; M.I. MANOLESCU, *Teme pentru o metodologie juridică privită ca disciplină autonomă*, Fundația Regele Mihai I, București, 1946, p. 37-45], fie în anumite studii (V.AL. GEORGESCU, *Opoziția dintre „fapt” și „drept” în dreptul roman și în dreptul modern*, în *Memoriile Secțiunii de Drept Roman și Istoria Dreptului*, t. I, Academia de Științe Morale și Politice, Tipografia Remus Cioflec, București, 1942, p. 91-105), fie în lucrări monografice care au vizat problematica exercitării căilor de atac, din perspectiva analizei efectului devolutiv al acestora ori a cazurilor în care pot fi declarate [de exemplu, în procedura civilă: AL. VELESCU, *Recursul civil*, Ed. Științifică, București, 1965, p. 99-108; I.I. BĂLAN, *Motivele de recurs în procesul civil*, ed. a 2-a, Ed. Wolters Kluwer, București, 2010, p. 248-268; S. SPINEI, *Recursul în procesul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 19-20, 125-126 și 322-324; în procedura penală: I.N. LUNGULESCU, I.M. DRAGOMIRESCU, *Recursul*

problematici ale procesului de aplicare a dreptului^[1], reprezentând o paradigmă a dimensiunii sale sociale^[2] și echivalând cu însăși substanța silogismului judiciar prin care judecătorul „spune dreptul” (*ius dicere*)^[3].

în materie penală (principii, legislație, comentariu, jurisprudență), Ed. „Juridica”, București, 1946, p. 5-64; D.V. MIHĂIESCU, *Recursul penal*, Ed. Științifică, București, 1962, p. 147-161; M.S. STROGOVICI, *Verificarea legalității și temeiniciei sentințelor penale*, Ed. Științifică, București, 1958, p. 100-101 și 104-106; V. PAPADOPOUL, C. TURIANU, *Apelul penal*, Casa de editură și presă „Șansa”, București, 1994, p. 21-22 și 123-136; D. RĂDESCU, *Apelul în procesul penal*, Ed. Juridică, București, 2005, p. 119-135; M.L. PAMFIL, *Soluțiile la judecata în apel în procesul penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 14; GR.GR. THEODORU, *Teoria și practica recursului penal*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 367-376; C. VĂLEANU, *Cazurile de casare în recursul penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 32-48]; recent, problematica temeinicie-legalitate a beneficiat de o analiză percutantă și destul de amplă (inclusiv din perspectiva logicii judiciare) în lucrarea de „pionierat” a lui C. VĂDUVA, *Temeinicie și legalitate în analiza motivelor de recurs*, Ed. Hamangiu, București, 2015, precedată de un studiu al aceluiși autor, intitulat *Despre distincția dintre temeinicie și legalitate în procesul civil român*, în R.R.D.P. nr. 4/2011, p. 184-208. Pentru analiza relației temeinicie-legalitate și fapt-drept/*quaestio facti-quaestio iuris* în literatura juridică occidentală, a se vedea, exemplificativ: E. EHRLICH, *Fundamental Principles of the Sociology of Law*, translated by W.L. MOLL, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1936, p. 171 și urm.; G. MARTY, *La distinction du fait et du droit. Essai sur le pouvoir de contrôle de la Cour de Cassation sur les juges du fait*, Librairie du Recueil Sirey, Paris, 1929; CH. ATIAS, *Épistémologie juridique*, P.U.F., Paris, 1985, p. 123-174; A. GIULIANI, *Le rôle du „fait” dans la controverse (à propos du binôme „rhétorique-procédure judiciaire”)*, în *Archives de philosophie du droit*, vol. 39, 1994, p. 229-237; T. LE BARS, *Le défaut de base légale en droit judiciaire privé*, préface de J. HÉRON, L.G.D.J., Paris, 1997, p. 110-129 și bibliografia menționată la finalul lucrării; D. LOUIS-CAPORAL, *La distinction du fait et du droit en droit judiciaire privé*, teză de doctorat, Université Montpellier 1, 2014, disponibilă la adresa <https://theses.hal.science/tel-01613943/document>, precum și studiile publicate de R. DEKKERS, K. ENGISCH, P. FORIERS, W. HALLEMANS, A. BAYART, T. ASCARELLI, J. RIVÉRO, H. BUCH, G. BOLAND, M. DUMONT, L. MORGENTHAU, M.T. MOTTE în *Le fait et le droit. Etudes de Logique juridique*, Travaux du Centre National de Recherches de Logique, Bruylant, Bruxelles, 1961.

^[1] „Realizarea conexiunii dintre caz și normă în vederea unei decizii concrete se numește practica dreptului. Fie că accentuăm primul termen al raportului spunând că faptul a primit o calificare juridică, fie că dăm întâietate celui al doilea termen, spunând că norma a fost aplicată la speță, suntem în fața aceleiași conexiuni în care fenomenul juridic își împlinește rostul și își încheie existența” (P. GEORGESCU, *Cercetări de filozofie juridică*, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, I.E. Torouțiu, București, 1942, p. 10).

^[2] Cu privire la caracterul social al dreptului, a se vedea M. DJUVARA, *Precis de filozofie juridică. Fascicula I. Faptele și dreptul: natura cunoștinței juridice*, Tipografia Ziarului „Universul”, București, 1941, p. 49-69.

^[3] Silogismul judiciar, ca procedeu logico-deductiv utilizat în procesul aplicării unei norme juridice la o situație de fapt vizată de ipoteza acesteia, presupune existența a trei elemente: „premise minoră” (constând în norma juridică aplicabilă – *quaestio iuris*), „premise majoră” (constând în starea de fapt rezultată în urma administrării și evaluării probelor – *quaestio facti*) și „concluzia” (reprezentând consecința juridică a stabilirii corespondenței dintre premise minoră/starea de fapt și premise majoră/norma juridică); în doctrina spaniolă s-a arătat că orice decizie judiciară implică o „judecată de fapt”, prin care judecătorul, pe baza